

”HALUAN PYSÄHTYÄ. HALUAN PYSÄHTYÄ JUURI TÄHÄN.”
– KOKEMUKSIA KIRJOITTAMISESTA PAIKASSA
P 60°20,888' JA I 20°44,701'

Silja Sarkkinen
Kanditaatintutkielma
Kirjoittaminen
Jyväskylän yliopisto avoin
yliopisto
Kevätlukukausi 2019

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta Humanistis-yhteiskuntatieteellinen tiedekunta	Laitos Jyväskylän yliopisto avoin yliopisto
Tekijä Silja Sarkkinen	
Työn nimi ”Haluan pysähtyä. Haluan pysähtyä juuri tähän.” – Kokemuksia kirjoittamisesta paikassa P 60°20,888' ja I 20°44,701'	
Oppiaine Kirjoittaminen	Työn laji Kanditaatintutkielma
Aika Toukokuu 2019	Sivumäärä 23
Tiivistelmä <p>Tutkielmani tavoitteena on selvittää, onko luomani residenssinomainen tila minulle ihanteellinen kirjoittamisympäristö ja mitkä tekijät vaikuttavat kirjoittamisen ihanteelliseen tilaan. Rakennan koeasetelmaksi ”residenssin” Ahvenanmaan ulkosaaristoon vuokraamalla sieltä mökin ja jäämällä opintovapaalle. Tutkimuksen menetelmiä ovat autoetnografia ja temaattinen sisällönanalyysi. Autoetnografian tavoitteena on ymmärtää yleistä tutkimalla yksityistä ja yksittäistä henkilökohtaista kokemusta. Tutkimusaineistoni koostuu ensisijaisesti päiväkirjamerkinnoista kolmen kuukauden ajanjaksona 8.1.–10.4.2019, jolloin asun noin puolet ajasta saaristossa reilun viikon tai parin ajanjaksoissa. Pidän myös tutkimuspäiväkirjaa 18.11.2018 alkaen ja kirjoitan aamusivuja.</p> <p>Lähtöoletuksiani on, että kirjoittamisen tarvitsee kauniin luonnonläheisen rauhallisen paikan ja aikaa. Nämä ja vahva motiivi vaikuttavat myös kirjoittamiseen luovana toimintana. Uskon, että kirjoittaminen on taito, jonka voi oppia ja jossa voi tulla paremmaksi. On kirjoitettava säännöllisesti ja luotava kirjoittamista tukevia rutiineja. Se, kenelle ja miksi kirjoitetaan, vaikuttaa myös kirjoittamisprosessiin ja sen laatuun.</p> <p>Temaattisen sisällönanalyysin perusteella tutkimusaineistostani nousi kirjoittamiseen liittyen esille neljä teemaa. Ensimmäinen liittyy kirjoittamisen yhteisöllisyyteen otsikolla <i>mitä ja kenelle kirjoitan?</i> Muut kolme teemaa liittyvät selkeästi tutkimuskysymykseen ja antavat vastauksia siihen. Toinen teema saa nimen <i>kirjoittamisen säännöllisyys ja rutiinien luominen</i>. Kolmatta kutsun <i>kirjoittamisen leppoisaksi ajaksi</i>, ja siinä korostuu joutilaisuuden ja ajan merkitys kirjoittamisen mahdollistajana. Neljäs teema ovat itselleni ihanteellisen kirjoittamisen tilan edellytykset, ja nimeän sen <i>kirjoittamisen sunnuntaiksi</i>. ”Kirjoittamisen sunnuntain” tärkeimpiä elementtejä ovat huoleton ja riehakas mieli, yksinolo, mukava ympäristö, toimintavire ja tarpeeksi aikaa. Nämä tekevät kirjoittamisesta nautinnollista sisältäen ripauksen flow’ta.</p> <p>Kokeiluni onnistuu. Luomani residenssiomainen tila ruokkii kirjoittajuuttani ja löydän niitä tekijöitä, jotka vaikuttavat ihanteellisen kirjoittamisen tilaani. Muutokseen menee kuitenkin aikaa, sillä konkreettisen taloksi asettumisen lisäksi on myös asetettava taloksi omaan kirjoittajuuteensa Kirjoittamista oppii kirjoittamalla. Jos haluaa olla kirjoittaja, on oltava motivoitunut ja tehtävä päätös kirjoittamisen tärkeydestä. On tärkeää luoda rutiineja, joiden avulla kirjoittaa paljon, säännöllisesti ja suunnitellusti. Säännöllinen päiväkirja ja aamusivut auttavat prosessissa.</p> <p>Taitava kirjoittaminen on osa autoetnografista tutkimusta. Kokemukseni piirtyy elämänmakuisena, uskottavana ja mahdollisena tarinana.</p>	
Asiasanat – autoetnografia, flow, kirjoittaminen, kokemus, luovuus, päiväkirja, residenssi, sisällönanalyysi	
Säilytyspaikka Jyväskylän yliopisto	
Muita tietoja	

Sisällysluettelo

1	JOHDANNOKSI.....	1
2	OMAA KOKEMUSTA TULKITSEMAAN	2
2.1	Autoetnografia tutkimusmenetelmänä	2
2.2	Aineistosta ja sen analyysistä.....	4
3	RAKENNAN SYRJÄISEN RESIDENSSIN	6
3.1	Paikan ja ajan merkityksestä.....	6
3.1	Yksinäisyyden ja kirjoittamisen talo	7
4	KIRJOITTAMISEN LÄHTÖKOHTIA	8
4.1	Kirjoittamisen luovuudesta ja nautinnosta.....	8
4.2	Kirjoittamista voi oppia	9
4.3	Kirjoittamisen merkityksistä	10
5	KIRJOITUKSIA PÖYHIMÄSSÄ.....	11
5.1	Sisällönanalyysin toteutus ja tärkeimmät teemat	11
5.2	Mitä ja kenelle kirjoitan?.....	12
5.3	Kirjoittamisen säännöllisyys ja rutiinien luominen	13
5.4	Aamusivut ja päiväkirjan monet merkitykset.....	14
5.5	Kirjoittamisen aika: leppoistaminen, rauha, läsnäolo	15
5.6	Kirjoittamisen sunnuntai	17
5.7	Kirjoitan - onnistuuko kokeilu?	18
6	POHDINTOJA	19
7	PÄÄTÖKSEKSI: PUHEENVUORO LUONNOLLE JA LINNUILLE	20
	Lähteet.....	21

1 JOHDANNOKSI

Lähden matkalle, kauas kaikesta. Haluan toteuttaa unelman, vierä meren rantaan. Haluan asettua aloilleni ja pysäyttää ajan. Olla huoleton. Rauhoittua kallionkoloon ja katsoa rauhassa, lähelle ja kauas. Kuunnella omaa hengitystä ja tuulta, ihmetellä aaltoja ja meren kohisevaa voimaa. Haluan seurata vuodenkiertoa, leijaila lumihiutaleen lailla, kuulla haahkojen keväthuudon ja hylkeiden laulun. Haluan luonnon syliin.

Haluan kirjoittaa, vihdoinkin kirjoittaa.

Hakeudun keskelle merta, kauas kaikesta. Lavastan uudelle elämälle näyttämön: vuokraan torpan ulkosaaristosta ja järjestän aikaa ja rahaa opiskella ja kirjoittaa. Lastaan mummokärryini tietokoneella, oppikirjoilla, kynillä, paperilla ja toivolla. Astun laivaan ja lähden matkaan.

Luon kirjoittamista varten yksinäisyyden ja kirjoittamisen talon, rakennan retriitin ja residenssin. Erakkona Enklingessä kysyn: millä tavalla kirjoittaminen sujuu täällä?

Alan kirjoittaa. Päiväkirjaa, oppimis- ja tutkimuspäiväkirjaa. Runoja. Kirjaan arkisia havaintoja lumitöistä, lintulautani pikkulintujen lempiruista ja oikuttelevasta ilmalämpöpumpusta, joka puhaltaa iltaisin kynttiläni sammuksiin. Kirjoitan kuvauksia luonnosta, käppyrämännystä, taivaanrannan saarista, ohiliitävistä merikotkista ja jatkuvista myrskytuulista. Teen tiliä tunteistani ja toiveistani. Pohdin kirjoittajuutta, luovuutta ja kirjoittamisen merkityksiä. Pakotan itseni kirjoittamaan, luon rutiineja ja etsin reseptiä ihanteellisen kirjoittamisen tilan luomiseen.

”Haluan rakentaa itselleni residenssin, jossa on aika ja mahdollisuus kirjoittaa ja joka on kaunis minua inspiroiva luonnonläheinen kaunis paikka. Haluan testata, pystynkö luomaan tavoitteelliset, tekstiä ja iloa tuottavat kirjoittamisen rutiinit. Haluan pohtia tätä kokemusta ja oppia, kertoa siitä yhden tarinan.”
(Päiväkirja 24.1.2019.)

2 OMAA KOKEMUSTA TULKITSEMAAN

Tutkimukseni tavoite on selvittää, *onko luomani residenssinomainen tila minulle ihanteellinen kirjoittamisympäristö ja mitkä tekijät vaikuttavat kirjoittamiseni ihanteelliseen tilaan?* Luon koeasetelman, jossa selvitän asiaa kolmen kuukauden ajan henkilökohtaisen kokemuksen kuvaamisen, analysoinnin ja tulkinnan avulla.

Kyseessä on kokeilu, jossa pyrin poistamaan kirjoittamisen oletetut esteet kuten kiireen, häiritsevät ihmiset ja velvollisuudet. Luon puitteet, jossa on aikaa ja mahdollisuus kirjoittaa. Residenssinomaisissa olosuhteissa yhdistyvät mieluisat maisemat, luonnonläheisyys, yksinolo ja riittävästi aikaa, joiden arvelen mahdollistavan kirjoittamisen ja inspiroivan minua.

Tutkimuksen menetelmiä ovat autoetnografia ja temaattinen sisällönanalyysi. Tutkimusaineistoni koostuu ensisijaisesti päiväkirjamerkinnöistä kolmen kuukauden ajanjaksona 8.1.–10.4.2019, jolloin asun noin puolet ajasta saaristossa. Omakohtainen kokemukseni tutkielman aiheesta kirjautuu päiväkirjamerkintöihin, joten tästä tulee myös omaelämäkerrallinen teksti. Pidän myös tutkimuspäiväkirjaa 18.11.2018 alkaen ja kirjoitan aamusivuja.

2.1 Autoetnografia tutkimusmenetelmänä

Tutkin omaa kokemusta. Kokemus tarkoittaa Perttulan (2010, 332) mukaan ”tajunnallista merkityksenantoa tilanteelle” eli jonkin elämäntilanteeseen sisältyvän aiheen ymmärtämistä jonakin ja jonkinlaisena. Olen valinnut metodologiseksi kehykseksi kokemuksen analysointiin ja prosessin reflektointiin autoetnografian. Autoetnografian tavoitteena on ymmärtää yleistä tutkimalla yksityistä ja yksittäistä henkilökohtaista kokemusta (Ellis & Bochner 2000, Chang 2008.) Koska yksilö on perustaltaan yhteisöllinen, mutta toisaalta jokainen on erilainen, jokaisen yksilön kokemusten tutkimus paljastaa myös jotain yhteistä (Laine 2012, 29–30).

Autoetnografista tietoa voi kerätä eri lähteistä ja monella tapaa: lyhyitä kertomuksia, runoja, novelleja, esseitä tai päiväkirjamerkintöjä (Chang 2008, 103–109). Oma kokemukseni tallentuu erityisesti päiväkirjaan monenlaisina merkintöinä. Taitava kirjoittaminen ja tarinankerronta ovat elimellinen osa autoetnografista tutkimusta (Bochner & Ellis 2016, 94–95), mikä

mielestäni sopii kirjoittamisen tutkimiseen. Esimerkiksi Leena Valkeapää (2011) on väitöskirjassaan käynyt vuoropuhelua Lapin luonnon, puolisonsa Oulan, Nils-Aslak Valkeapään tuotannon ja Johan Turin kertomusten kanssa runojen, kirjoitusten, keskustelun, tekstiviestien ja päiväkirjamerkintöjensä avulla.

Kertomuksellisuus liittyy läheisesti autoetnografiaan, sillä autoetnografian voidaan katsoa perustuvan henkilökohtaisiin narratiiveihin (Ellis & Bochner 2000, 743). Changin (2008, 48–49) mukaan autoetnografia edellyttää systemaattista aineiston keruuta ja kriittistä käsittelyä. Keskeistä on paikantunut tieto, mikä tarkoittaa, että kaikki tieto on kontekstuaalista – yhteydessä aikaan, paikkaan, tilanteeseen ja tiettyihin toimijoihin (Ellis & Bochner 2000, 739). Autoetnografiassa painottuu tutkimuksen suunnan muotoutuminen osana tutkimusprosessia ja tutkijan oma rooli tiedon tuottajana.

Autoetnografinen tutkimus voidaan myös nähdä yhden ihmisen toimintatutkimuksena (Ellis & Bochner 2000, 746, 754), jollainen retriittiresidenssissä elämisen koeasetelma tietyllä tapaa on. Anderson ja Glass-Coffin (2013, 71–76) korostavat avointa itsensä paljastamista ja vahvaa itsensä reflektointia. Uotinen (2010, 181) suhtautuu kriittisesti autoetnografiaan liittyvään evokatiivisuuteen, tunteiden herättämisen tavoitteeseen, koska se voi tehdä teksteistä tutkimuksellisesti ja tavoitteellisesti hankalasti hahmotettavia. Tutkijalla on oltava kyky kirjoittaa omista kokemuksistaan samaistuttavasti ja peilattava niitä laajempaan kontekstiin.

Uotinen (2010, 178) on havainnut, ettei autoetnografiaa koskevista teksteistä juurikaan löydy neuvoja käytännön toimintaan, minkä hän arvelee johtuvan siitä, että autoetnografia tapahtuu tutkijan pään sisällä. Itselleni on tärkeintä kirjoittaa sekä suunnitellusti että suunnittelematta, genrestä piittaamatta ja mahdollisimman paljon. Päivittäisillä päiväkirjamerkinnöillä pyrin toteuttamaan tutkimuksen teon edellyttämää tiheää raportointia ja itserefleksiivisyyttä. Reflektoin kokemaani palaamalla aiemmin kirjoitettuihin teksteihin säännöllisesti ja suhtautumalla kriittisesti oppimiseen ja kirjoittamiseen liittyviin ajatuksiin, tunteisiin ja toimiin sekä niiden taustalla oleviin olettamuksiin.

2.2 Aineistosta ja sen analyysistä

Säännölliset päivämerkinnät aloitan 11.1.2019. Analyysiin mukaan otettavia päiväkirjamerkintöjä kertyy 10.4.2019 mennessä 75 sivua. Ne on kirjoitettu tietokoneella, pistekoko 12, riviväli 1. Ajanjaksoon sisältyy 92 päivää, joista Ahvenanmaalla vietän reilun viikon tai kahden jaksoissa jokseenkin puolet: 8–11.1., 24.–29.1., 19.–28.2., 12.–20.3. ja 29.3.–10.4.2019. Saaristossa kirjoitettuja päiväkirjamerkintöjä puuttuu vain kolmelta ensimmäiseltä ja myöhemmin viideltä yksittäiseltä tutkimusjakson päivältä. Syynä kirjoittamatta jättämiseen ovat olleet opiskelukiireet tai sairaus. Muualla ollessani kirjoitan päiväkirjaa 16 kertaa. Analyysiä tehdessäni en erittele merkintöjen syntypaikkaa.

Koen päiväkirjan kirjoittamisen monimuotoisena henkilökohtaisen kirjoittamisen tilana. Ajattelen, että erityisesti päiväkirjan kirjoittaminen on itsestään välittämistä. Onhan kirjoittaminen reflektiivistä toimintaa, sillä sen kautta voi tulla tietoiseksi ja tunnistaa omia ajatuksiaan, tunteitaan ja toimintamallejaan. Tämä lisää ymmärrystä itsestä ja omasta elämästä. Autoetnografisen tutkimuksen kannalta kirjoittaminen voi tapahtua monella tietoisuuden tasolla ja tuotetut tekstit voivat sopia mihin tahansa kirjoittamisen genreen (Ellis & Bochner 2000, 739–740). Kannustan itseäni kaunokirjallisten tekstien synnyttämiseen osaksi päiväkirjaa.

Päiväkirjani on oppimispäiväkirjamainen, sillä onhan kyse myös oppimisprosessista. Oppimispäiväkirjat ovat tuttuja erityisesti kirjoittamisen opinnoista, ja olen kokenut ne myönteisenä ja antanut itselleni vapauksia leikkiä tekstilajeilla. Oppimisen ja kirjoittamisen ilo, into ja nautinto ovat näkyneet oppimispäiväkirjoissani (vrt. Rautiainen 2016, 31).

Tutkimuspäiväkirjaan teen merkintöjä 18.11.2018 – 10.4.2019 välisenä aikana seitsemän sivun verran 18 päivänä. Näistä vain kolme on kirjoitettu ”residenssissäni” Enklingessä. Tutkimuspäiväkirja keskittyy päiväkirjaa enemmän kandidaatintutkielman tekovaiheisiin ja sen tekemisen pohtimiseen.

Aamusivuja kirjoitan 8.1.–3.4.2019 välisenä aikana mökillä olevaan vihkoon joka päivä. Aamusivut ovat Julia Cameronin (1997, 25–29) kuvaama menetelmä, jossa kirjoitetaan heti aamulla herättyä käsin kolme sivua ilman suunnitelmaa ja kritiikittömästi. Aamusivut ovat tajunnanvirtaa – mitä mielessä kulloinkin liikkuu. Kirjoittamiseen menee aikaa puolisen tuntia.

Yleensä ensimmäiset puolitoista sivua täyttyvät arkipäiväisistä asioista, jotka siivoavat tietä tärkeille asioille. Seuraavat puolitoista sivua voivat sisältävät ideoita ja oivalluksia, joita alitajunta tuo esiin. Ne ovat tarkoitettu vain kirjoittajalle itselleen, mutta niitä ei ole tarkoitettu välttämättä edes kirjoittajan itsensä luettavaksi. (Cameron 1997, 26.) Oletan aiempien kokemuksieni perusteella aamusivujen vaikuttavan myönteisesti kirjoittamiseen.

Käytän aineistoni analysoimiseen ja tulkitsemiseen aineistolähtöistä temaattista sisällönanalyysiä. Tämä tarkoittaa aineiston tarkkaa lukemista, kiinnostavien seikkojen yhteen kokoamista ja pelkistämistä sekä ryhmittelyä tai teemoittamista. Tuomi ja Sarajärvi (2018, 142) näkevät eron sisällönanalyysin ja temaattisen sisällönanalyysin välillä muun muassa niin että, sisällönanalyysin kuvailu tapahtuu taulukossa ja temaattisessa analyysissä rakennetaan temaattisia karttoja. Tärkeintä on kuitenkin, että aineistosta saadaan esille olennainen joko luokittelemalla tai teemoittamalla. Kutsun aineistosta nousevia olennaisia asioita teemoittamiseksi.

Temaattisessa analyysissä ollaan kiinnostuneita sisällöstä: siitä mitä sanotaan ja miten kokemus ja ymmärretään ja minkälaisia merkityksiä asioille annetaan. Haluan kuvata aineistoa laajasti ja tuoda mahdollisimman rikkaasti esille siinä esiintyviä erilaisia teemoja. Tulosten tulkinta tuo esille tutkittavan aineiston merkityksiä.

3 RAKENNAN SYRJÄISEN RESIDENSIN

Kirjoittamiseni tarvitsee aikaa ja inspiroivan kauniin paikan. Rinnastan tutkimustilanteeni residenssissä asumiseen. ”Oikeaa” residenssikokemusta minulla ei ole. Tässä luvussa kerron residenssini rakentamisesta ja miksi ja miten se syntyy paikkaan P 60°20,888' ja I 20°44,701' Försselbron torppa, Sälvik, Enklingen saari, Kumlingen kunta, Ahvenanmaan maakunta.

Idea tutkimukseen syntyy kesällä 2018, kun etsin talviasuttavaa mökkiä Ahvenanmaalta. Oletan, että kandidaatintyön työn tekemisen tuoma tutkimuksellinen ote kirjoittamiseen ja omaan kirjoittajuuteen kannustaa minua sitoutumaan kirjoittamiseen. Ensimmäiset tutkimusideat luonnostelen syyskuussa. Mökin vuokraan marraskuun alussa. Kokeilu vaatii aikaa eikä sitä voi toteuttaa työn ohessa, joten jään opintovapaalle joulukuussa 2018, minkä jälkeen tavoitteeni on viettää puolet ajasta saaristossa.

3.1 Paikan ja ajan merkityksestä

Miksi hakeutua ulkosaaristoon kauas kaikesta? Olen biologi, ja luonto ja sen suojelu ovat olleet määrääviä tekijöitä elämässäni niin työssä kuin vapaa-ajalla. Minulla on vahva luontosuhde, viihdyn luonnossa ja purjehdin. Ahvenanmaan saaristoon rakastuin kesätöissä vuosikymmeniä sitten. Olen purjehtinut sinne viime vuosina joka kesä. Ahvenanmaalta puuttuu pohjoisen sielunmaisemani joki, mutta meri on läsnä moninkertaisesti.

Ihmisen identiteetti ja suhde maailmaan rakentuvat vuorovaikutuksessa paikkoihin. Kulttuurimaantietelijä Tuanin (2006, 23, 27) mukaan ympäristösuhteessa keskeinen elementti on paikan taju, joka viittaa paikkaan kohdistuvaan positiivisen tunteen laatuun ja paikan ominaisuuksiin, jotka tukevat siihen samaistumista ja kiinnittymistä. Kokko-Viikan (2008, 59) residenssejä käsittelevän pro gradu -tutkielman mukaan paikka on residenssikeskusten toiminnan monitasoinen lähtökohta. Suhteessa ympäristöön ja paikkaan on siis jotain erityistä. Osaan kuvitella itseni kirjoittamaan ja inspiroitumaan saaristomaisemaan helposti.

Olen nähnyt oman kirjoittamiseni suurimpana esteenä ajan puutteen. Kirjoittaminen vaatii aikaa. Ajattelen, että lähtemällä saaristoon, seuraamalla vuodenkiertoa, elämällä vaatimattomasti ja puuhailten niitä näitä, myös aika pysähtyy ja minulla on aikaa ajatella ja

kirjoittaa. Ainakin Tuanin (2006, 26–27) mukaan paikka hidastaa ajan kulkua, ja juuri paikka on vaivattomin ihmisen ulottuvilla oleva keino lakkaamattoman ajassa virtaamisen tunteen voittamiseksi. Minä haluan pysähtyä.

3.1 Yksinäisyyden ja kirjoittamisen talo

För(sel)bron punainen yli satavuotias torppa on lähellä rantaa omissa oloissaan Enklingen saaren länsilaidalla. Rannassa tuntuu tuulevan aina, mutta silti on hiljaista ja rauhallista, vaikka meri kohisee. Förbrosta tulee minulle Karjalaisen (2006, 84–86) kuvaama odottava paikka, joka vastaa tulevaisuutta ja johon kohdistuu tiettyjä odotuksia. Rakastun mökkiin ja sen ympäristöön ensisilmäyksellä.

”Olen itselleni vieraassa maisemassa, jonka kaunis karuus mykistää minut. Olen löytöretkellä itseni, mutta jähmettynyt paikoilleni, kuuntelemaan kuin arka eläin. Meren ja mielen kohina täyttävät minut eikä tilaa ole millekään muulle.” (Päiväkirja 13.1.2019.)

Haluan Maguerite Duras’n (2005, 19) lailla luoda yksinäisyyden talon, josta tulisi kirjoittamisen talo. Olla yksin ja kirjoittaa, kaukana kaikesta. Lähimpiin naapureihin on matkaa puoli kilometriä ja kauppaan kävelee puoli tuntia. Pois saaresta päästäkseen on käveltävä tunti lauttarantaan. Autottomana olen nopeimmillaan päässyt Helsinkiin 15 tunnissa.

Erämainen Enklinge on hiljainen paikka. Ympärivuotisia asukkaita saarella on alle 70, joista kolmannes jo eläkeiässä. Saaren sydän on sen keskellä sijaitseva kauppa, joka on talvella auki kolmena päivänä viikossa. Vierasvenelaituri vilkastuttaa elämää kesäisin. Kokko-Viikan (2008, 63, 76) mukaan maaseudulla sijaitsevien residenssien etuja ovat työrauha ja irtautuminen omasta arjesta, ja paikallisuuden erityispiirteitä täydentävät luonto ja yhteisö. Paikan rauhallisuudella, eristäytyneisyydellä ja vieraalla kielellä on minulle suuri merkitys. Edes vesillä ei näy ketään, sillä asun viitoittamattomien väylien varrella.

Teemu Mäki (2018) kirjoittaa taiteilijan toivovan residenssiltä työrauhaa, vaihtelua ja virikkeitä, yösijaa ja toimeentuloa sekä kontakteja ja antoisia keskusteluja. Pia Hounin (2016, 18) mukaan luomistyön rinnalla työtilaan/työhuoneeseen kytkeytyy monivärisen elämän muotoja, juhlimista, ystävyyttä, oleskelua, tunteita ja kertomuksia. Vaikka haluankin kauas kaikesta ja ennen kaikkea työrauhaa – erakoksi Enklingeeseen – toivon, että pääsen myös kohtaamaan saaristolaisia. Tiedän herättäväni uteliaisuutta tiiviissä yhteisössä.

4 KIRJOITTAMISEN LÄHTÖKOHTIA

Kuvaan tässä luvussa niitä oletuksiani kirjoittamisesta ja sen oppimisesta, joiden ajattelen vaikuttavan kirjoittamiseen ja tämän kokeilun onnistumiseen. Lähdän liikkeelle luovuudesta ja kirjoittamisen nautinnosta. Pohdin sujuvan kirjoittamisen rutiinien luomista ja kirjoittamisen oppimista sekä omaa kirjoittajuuttani: miksi ja kenelle kirjoitan?

Olen Claes Andersonin (2002, 25) kanssa samaa mieltä siitä, että kirjoittaminen on ennen kaikkea motivaatiokysymys. Päätän, että nyt on kirjoittamisen aika.

4.1 Kirjoittamisen luovuudesta ja nautinnosta

Kirjoittaminen on luovaa toimintaa. Uusikylän (2002, 93) mukaan luovat persoonat ovat herkkiä, uteliaita, riippumattomia, sitkeitä ja työhön motivoituneita. Luovilla yksilöillä on sisäistä motivaatiota ja he nauttivat siitä, mitä ovat tekemässä, koska prosessi palkitsee. Luovuuteen tarvitaan älyä ja lahjakkuutta, ja myös ympäristö vaikuttaa. Oletan Csikszentmihalyin (1996, 344) tapaan, että kaikissa ihmisissä on luovuuden potentiaali. Niin myös minussa. Kokemukseni mukaan luovuuttani ruokkivat joutilaisuus, vapaus ja kauneus.

Tutustun kirjailijoiden kuvauksiin kirjoittamisesta ja luovuudesta – ovathan he kirjoittamisen asiantuntijoita. Claes Anderssonille (2002, 46–47) luomisprosessi ei ole älyllinen, rationaalinen prosessi, vaan epärationaalinen, järjen ulottumattomissa oleva tapahtumasarja, puoliautistinen, unenomainen ja epätodellinen mielenlaatu, joka saavutetaan yksinäisyydellä ja eristäytymisellä. Tällainen tila on edellytys kirjoittamisessa tarpeellisten lapsenomaisten ja alkukantaisten voimien aktivoitumiselle (Andersson 2002, 82). Kirjoittaja elää jatkuvan luovan prosessin tilassa, jossa lopputuloksesta ei ole varmuutta. Ray Bradbury (2008, 19) puolestaan kehottaa luottamaan intoon ja huolehtimaan vimasta – jos “kirjoittaa ilman intoa, ilman vimmaa, ilman rakkautta, ilman hauskuutta, on vain puolikas kirjoittaja”.

Luovaa tieteellistä kirjoittamista kuvaava Virpi Yliraudajoki (2016, 88) korostaa alitajunnan ja intuition merkitystä kirjoittamisessa. Suhtaudun intuition vakavasti, ja on hyvä herkistyä välillä kuuntelemaan sitä. Yksinolo ja yksinäisyys edesauttavat näiden alitajuisten oivallusten esilletuloa ja kuulemista.

Kirjoittamisen nautinto on useille tuttu asia. Minua motivoi kirjoittamiseen luovan virtauksen tila, flow, jonka olen ajoittain saavuttanut niin kirjoittamisessa kuin muussakin intensiivisessä tekemisessä. Flow-käsitteen luoja Csíkszentmihályin (1996, 110) mukaan flow on luova huippukokemus, jossa tavoitteet ovat selvät. Työskentely on niin keskittynyttä, että tietoisuus ajasta häviää ja minuus katoaa, mutta palaa entistä vahvempana. Flow on haasteiden ja taitojen haurasta tasapainoilua (Csíkszentmihályi 1996, 116). Minusta kirjoittaminen itsessään on nautinnollista ja tuottaa iloa, joten lähtötilanteeni on toiveikas.

4.2 Kirjoittamista voi oppia

Kuinka luoda kirjoittamista tukevia rutiineja? Uskon, että kirjoittaminen on taito, jonka voi oppia ja jossa voi tulla paremmaksi. Kirjoittamisen luovuusnäkökulmassa korostuu, että kirjoittamaan opitaan vain kirjoittamalla, ja siksi kirjoittamisen opettelu perustuu käytännössä runsaaseen harjoitteluun ja kaunokirjallisiin malleihin ja kehittävään palautteeseen (Ivanič 2004, 230). Päiväkirjan kirjoittaminen on osoitus tähän diskurssiin liittyvästä kirjoittamisesta: kirjoittaminen itsessään on arvokasta. Uskon että kirjoittamisen oppimiseen ja siinä harjaantumiseen kuuluvat sekä kirjoittamisen ilo että arkinen työ, joiden myös Rautiainen (2016, 82) toteaa mahtuvan kirjoittamisen opetukseen.

Kannustaakseni itseäni omaksun Natalie Goldbergilta (2004, 22–23) treenikirjoittamisen ideoita. Treenikirjoittamiseen kuuluu varata tietty aika ja pitää kynä koko ajan liikkeessä. Pakotan itseni kirjoittamaan päiväkirjaan vähintään yhden sivun koneella joka päivä. Sen kirjoittamiseen menee yleensä aikaa puoli tuntia. Tärkeintä on pitää käsi/sormet liikkeessä.

”Vaikka ajatukset ovat epäileväisiä, kirjoitan. Oikeasti siis täytyy vaan tarttua toimeen. Ihan sama, mistä kirjoittamisen aloittaa ja mitä aluksi kirjoittaa. Ihan sama. Tärkeintä on pitää kynä liikkeessä. Aluksi.” (Päiväkirja 13.1.2019.)

Kirjoittamisen aiheita en kuitenkaan etukäteen määrittele. Sisäinen sensorinikin kanssa minulla on ajoittain vaikeuksia, koska pidän mielelläni kiinni oikeinkirjoituksesta ja ajattelen liikaa. Lisäksi palaan kirjoituksiini myöhemmin, jolloin saatan muokata niitä. Lueskelen myös muita kirjoittamisen oppaita ja painan mieleeni harjoituksia, jos kirjoittaminen tuntuu tyrehtyvän.

4.3 Kirjoittamisen merkityksistä

Clark ja Ivanič (1997, 134, 232) toteavat, että kirjoittamista ei voi erottaa kirjoittajan identiteetistä ja käsitys itsestä kirjoittajana ja tekintekijänä on edellytys kirjoittamiselle ja siinä kehittymiselle. Kirjoittamalla rakennetaan omaa identiteettiä ja minuutta. Tähän kytkeytyy myös ajatus omasta äänestä, jonka Ivaničin (2004, 229–230) mukaan voi löytää juuri itselle merkityksellisten asioiden kautta. Minulle kirjoittaminen on ollut ajattelemista, jonka avulla olen jäsentänyt elämää ja itseäni. Toisaalta minulla ei tässä iässä ole tarvetta itseni löytämiseen kirjoittamisen avulla, vaan haluan kirjoittamisen luontevaksi osaksi identiteettiäni, jotta voin sanoa ja kokea olevani kirjoittaja. Oikeutus kirjoittaa vaatii paljon ja säännöllistä kirjoittamista sekä tilan raivaamista kirjoittamiselle kuten myös Vanhatalo (2008, 30) toteaa.

Monet kirjallisuuden ja luovuuden tutkijat korostavat kirjoittamisen terapeutista merkitystä. Kirjoittaminen voi olla keino ylläpitää mielenterveyttä ja käsitellä vaikeita asioita. Päiväkirjan kirjoittamisessa on itsellänikin mukana ajoittain ollut myös tietoisesti terapeutin ulottuvuus, sillä onhan kirjoittaminen tekstin kanssa keskustelua. Runous on itselleni tärkeää. Runouden metaforinen kieli tekee siitä moniulotteista ja terapeutista. Runoissa pystyy sekä purkamaan että jäsentämään itseään, sillä runon kuvat resonoivat sekä mielen että kehon kanssa ja mahdollistavat eheytyksen (Mertanen 2009, 252). Toisaalta olen välillä ollut sujuvasti vuosia kirjoittamatta. Myös säännölliset aamusivut saattavat olla terapeutisia, ruokkivat luovuutta ja pitävät yllä kirjoittamisen rutiineja.

Se, kenelle ja miksi kirjoitetaan, vaikuttaa myös kirjoittamisprosessiin ja sen laatuun. Kirjoittaminen on minulle toisaalta hyvin henkilökohtaista, mutta työkonteksteissa olen mieluusti antanut omat tekstini toisten ruodittavaksi ja kirjoittanut yhdessä toisten kanssa. Claes Andersson (2002, 20) lainaa Gunnar Ekelöfiä: “Kirjoitan sille osalle itsessäni, jolla on osuutensa muissa” ja jatkaa “Kirjoitan aina itselleni, ensisijaisesti”. Tämä tarkoittaa itsen saamista kirjoittamiseen mahdollisimman kokonaisena siten, että tekstiin tulee sekä tietoa, järkeä ja logiikkaa että tunteita, intohimoja ja unelmia.

5 KIRJOITUKSIA PÖYHIMÄSSÄ

5.1 Sisällönanalyysin toteutus ja tärkeimmät teemat

Koska tutkimukseni keskiössä on kirjoittaminen, etsin sisällönanalyysissä tähän liittyviä ilmaisuja. Itse kirjoittaminen on siis analyysin kokoava teema. En siksi ryhmittele arkisia ostoslistapohdintoja, kuvauksia luonnosta, runoja tai opintojen aikataulujen kirjaamisia mukaan analyysiin, vaan keskityn kirjoittamista koskeviin merkintöihin.

Sisällönanalyysissä merkitsen ensin teksteihin kaikki kirjoittamiseen liittyvät ilmaisut. Seuraavaksi tutkin alkuperäisiä ilmaisuja, pelkistän ne taulukoiksi ja koodaan alkuperäiseen tekstiin väritunnistein. Sitten ryhmittelen pelkistetyt ilmaukset. Ryhmitellyssäni teksteistä tuli ensin yhdeksän alaluokkaa, mutta yhdistän ne loppujen lopuksi neljäksi teemaksi.

Ensimmäinen teema liittyy kirjoittamisen yhteisöllisyyteen otsikolla *mitä ja kenelle kirjoitan?* Muut kolme teemaa liittyvät selkeästi tutkimuskysymykseen ja antavat vastauksia siihen. Toinen teema saa nimen *kirjoittamisen säännöllisyys ja rutiinien luominen*. Kolmatta kutsun *kirjoittamisen leppoiseksi ajaksi*, ja siinä korostuu joutilaisuuden ja ajan merkitys kirjoittamisen mahdollistajana. Neljäs teema ovat itselleni ihanteellisen kirjoittamisen tilan edellytykset, ja nimeän sen *kirjoittamisen sunnuntaiksi*.

Ehkä paras oivallus tärkeiden rutiinien luomisen ja itsensä kirjoittamiseen pakottamisen ohessa on "jatkuvan sunnuntain" eli itselleni ihanteellisen kirjoitustilan elementtien löytäminen. (Tutkimuspäiväkirja 3.4.2019.)

En kvantifioi aineistoa, koska olen käynyt sen kanssa vuoropuhelua jatkuvasti. Olen näin pyrkinyt toteuttamaan autoetnografian edellyttämää jatkuvaa reflektointia. Teemoihin päätyneet ajatukset ovat kuitenkin myös määrällisesti paljon esillä analyysiaineistossa.

Esittelen löydöksiä sitaattien avulla teemoittain. Toista teemaa, kirjoittamisen säännöllisyyttä ja rutiineja käsittelen kahdessa alaluvussa, joista jälkimmäisessä esittelen aamusivujen merkityksen ohella myös päiväkirjan merkityksiä. Aineistosta piirtyy esiin kirjoittamiseen liittyvien ajatusten ja kirjoittamisen kaari, joten sitaatit etenevät luontevasti kronologisesti etsien tarinan muotoa. Luvun loppuun koostan vielä tärkeimmät löytöni.

5.2 Mitä ja kenelle kirjoitan?

Koska kirjoitan päiväkirjaa, kirjoitan itselleni, minkä huomaa varsinkin alkutalven merkinnöissä. Toisaalta, jos haluaa luoda kirjoittamisen rutiineja päiväkirjanomaisen työskentelyn avulla, on ymmärrettävää, ettei ajattele muita lukijoita kuin itseään:

”En kaipaa toisaalta kiitoksia saatikka moitteita... Kirjoitan, vaikka minulla ei ole mitään sanomista.” (Päiväkirja 14.1.2019.)

Alkujaan suunnittelen saariston vuodenvuorokierroksen kuvaamista lyyrinä esseinä, mutta se ei toteudu. Luonto ja lyyrisyys ovat kuitenkin vahvasti läsnä. Luonto näyttää siis inspiroivan minua erityisesti runoilijana, mikä voi olla osoitus Tuanin (2006, 23, 27) kuvaamasta paikan tajun osana olevasta esteettisestä herkkyydestä. Lyyrisuus pulpahtaa päiväkirjassa runoina.

”...en pääse aloittamaan lyyristen esseideni kirjoittamista vielä keväällä. Mun täytyy miettiä tää juttu kunnolla läpi ensi viikolla. Eihän kandidaatin kannalta ole väliä, mitä genreä loppupeleissä kirjoitan – päiväkirjaan näyttää tunkevat runoutta ihan väkisin.” (Päiväkirja 9.2.2019.)

Kotiutuminen ja tutustuminen paikalliseen väestöön sekä haave asettautumisesta saaristoon pysyvämmin näkyy erakkopanssarin rakoiluna. Jokaista vastaantulijaa tervehditään ja kaupassa vaihdetaan kuulumiset. Saaristoseikkailuni on kantautunut myös ystävien ja tuttavien tietoon, vaikka olen pitänyt matalaa profiilia sosiaalisessa mediassa. Esitän kyläilykutsuja.

”’Erakoksi Enklingeen’ on saamassa kevään myötä uusia sosiaalisia sävyjä.” (Päiväkirja 11.3.2019.)

Mene välillä päiväkausia, että en vaihda sanaakaan kenenkään kanssa enkä tapaa ketään. Yksinolo on tervetullutta vastapainoa Helsingin kotiini, joka on yhteisö. En koe yksinoloa ongelmaksi, koska viihdyn omissa oloissani. Kirjoittaminen on keskustelua itseni kanssa.

”Minusta on tullut kirjoittava minä. En tunne itseäni yksinäiseksi, koska kirjoitan itselleni, ajankulukseni, peilatakseni, ajatellakseni. Nautin sanojen sävelistä.” (Päiväkirja 15.3.2019.)

Mitä enemmän alan tuntea itseni kirjoittajaksi, sitä enemmän kirjoittajien yhteisöt, yhteisöllinen kirjoittaminen ja lukija alkavat mietityttää ja kiinnostaa.

”Mutta tuo kirjoittamisen yhteisöllisyys se on mielenkiintoinen juttu.” (Päiväkirja 16.3.2019.)

Heittelen päiväkirjassa ideoita aiheista ja asioista, joista haluaisin ja voisin jatkossa kirjoittaa.

”Mutta entä ne kaunokirjalliset tuotokset, jotka vielä ovat jääneet tiukasti kiinni synnytyskanavaan? Mitä minä niiden kanssa teen? Uskon, että sellaisia alkiota tuolla sisällä kypsyy jo hedelmöityneenä, mutta ovat liian arkoja kasvaakseen ja kehittyäkseen mittoihinsa. Ehkä ne eivät osaa lukea oikeita ohjeita, kun en osaa niitä antaa.” (Päiväkirja 30.3.2019.)

Päiväkirjamerkinnöistä piirtyy kaari kohti yhteisöllisyyttä ja lukijaa. Latvala, Peltonen ja Saresma (2004, 41) lainaavat Eräsaarta, kuinka jokainen kirjoittaja on kurkottamassa yksinäisyydestä kohti lukijaa, joka on vaikka kuviteltava, jos sitä ei ole. Eräsaaren lukija on viisas, hyvä ja rakastava. Minunkin lukijani on sellainen. Ajattelen Claes Anderson (2004, 23), lailla, että on kirjoitettava itselle, jotta teksti puhuttelee muita. Olen itseni tärkein lukija.

”Kenelle kirjoitan? Itselleni. Yhä edelleen itselleni.” (Päiväkirja 28.3.2019.)

Loppujen lopuksi itselleen kirjoittaminen ei kuitenkaan taida riittää, vaan on kysyttävä jatkuvasti, mitä ja miksi haluaa kirjoittaa ja kenelle.

”Voin todeta olevani kirjoittava ihminen, mutta ei minulla edelleenkään ole tarvetta alkaa blogata tai muuten esitellä näitä ajatuksia... Minä en tavoittele julkisuutta, mutta haluaisin nyt kuitenkin, että joku olisi kiinnostunut kirjoittamisestani.” (Päiväkirja 30.3.2019.)

”Mitä minä haluan kirjoittaa ja miksi, kenelle? Sitä on kysyttävä itseltään tarpeeksi usein ja vastausta vaatiin. Tosissaan.” (Tutkimuspäiväkirja 7.4.2019.)

5.3 Kirjoittamisen säännöllisyys ja rutiinien luominen

Kokeilussani tulee oppikirjamaisen selvästi (vrt. Svinhufvud 2016) ilmi, kuinka tärkeää on kirjoittaa säännöllisesti, suunnitelmallisesti ja paljon. Se ei onnistu ilman aikaa, tahtoa, kuria ja rutiineja. Aktiivinen pyrkimys kirjoittamisen rutiinien luomiseen näkyy niin tekstissä kuin kirjoittamisen sujuvuudessa. Oivallan säännöllisen kirjoittamisen merkityksen pian.

”Minun ei tarvitse kirjoittaa edes paljon, kun se tuntuu sujuvan ja tulen siitä lähes riippuvaiseksi.” (Päiväkirja 24.1.2019.)

Yleensä kirjoitan päiväkirjaa heti aamusta. Kuin itsestään aamupäivistä – jolloin olen muutenkin aktiivisin – tulee parasta työskentelyn ja kirjoittamisen aikaa.

”Olisikovatko jatkossakin aamupäivät kirjoittamisen aikaa?” (Päiväkirja 14.1.2019.)

Välillä säännöllinen kirjoittaminen tuntuu pakkopullalta eikä siitä jaksa olla innoissaan. Mutta teen sen silti, vaikka välillä mieli on epäileväinen.

”Istumalla aamulla sorvin ääreen ja sanoen, että kirjoita! Kyllä sitä käskien voi kirjoittaa, mutta lopputulos saattaa olla mitä tahansa... Luulin, että tiesin, mitä olen tekemässä. Mutta en näköjään tiedä.” (Päiväkirja 24.2.2019.)

Huomaan myös suunnittelun tärkeyden. Helmikuun lopussa otan sähköisen kalenterin käyttöön, jotta opintoni pysyisivät aikataulussa, mutta saariston rauhasta nauttimiselle ja kirjoittamiselle jäisi kuitenkin tarpeeksi aikaa.

”Tarkka suunnittelu ja siitä kiinni pitäminen on tärkeää.” (Päiväkirja 9.3.2019.)

Pidän tiukasti kiinni siitä, että kirjoitan aamusivujen lisäksi myös päiväkirjaani päivittäin vähintään puoli tuntia, jolloin kirjoittaminen saa toivomani treenikirjoittamisen luonteen.

”Tietyllä tapaa tämä päiväkirja on treenikirjoittamista. Pakotanhan tähän itseni päivittäin, vaikka en ehtisi enkä jaksaisi eikä huvittaisi.” (Päiväkirja 17.3.2019.)

Mitä pitemmälle kevät etenee, sitä helpommalta kirjoittaminen alkaa tuntua.

”En muista, että olisi koskaan pitänyt päiväkirjaa näin johdonmukaisesti ja yhtäjaksoisesti ja pitkään. Jatkuvuuden huomaa kirjoittamisen helppoudessa. Ei ole väliä, mitä kirjoittaa, kunhan kirjoittaa.” (Päiväkirja 26.3.2019.)

Myös kirjoittamisen luonne muuttuu. Kun kirjoittaa tarpeeksi paljon ja usein, perinteinen päivittäisten tapahtumien kirjaaminen ei riitä, vaan tekstit alkavat kuin huomaamatta etsiä kaunokirjallisia muotoja. Kirjoitan jopa ”sanomisen pakosta”.

”Noita runojakin alkaa tulla silloin, kun on tarpeeksi niitä pidätellyt. Tämä on itse asiassa aika merkittävä asia. Minulle tulee tietynlainen pakko, kun olen tarpeeksi kauan antanut asioiden muhia, sanomisen pakko. Ehkä näiden rutiinien kautta ”kanava on auki”? Kyllä päivittäinen kirjoittaminen pitää kanavaa auki niin, että sieltä voi pulahtaa myös kaunokirjallisia ajatuksia, aforismeja, runoja, lauseita. Kokonaisia kertomuksia...” (Päiväkirja 1.4.2019.)

Vaikka pakottaa itsensä kirjoittamaan, määrän lisäksi myös laatu alkaa kiinnostaa. On hyväksyttävä, että uusien tapojen ja kirjoittajan identiteetin omaksuminen vie aikansa. Täytyy konkreettisen taloksi asettumisen lisäksi myös asettua taloksi omaan kirjoittajuuteensa:

”Kirjoittamisen rutiinien luominen vie aikansa. Ei vain voi sanoa itselleen, että kirjoita. Täytyy antaa aikaa asettua konkreettisesti taloksi ja myös itseensä, omaan kirjoittajuuteensa.” (Päiväkirja 1.4.2019.)

5.4 Aamusivut ja päiväkirjan monet merkitykset

Aamusivuja kirjoitan 8.1.–3.4.2019 välisenä aikana joka päivä mökillä ollessani. En lue niitä, mutta havaitsen niillä olevan vaikutusta muuhun kirjoittamiseen. Ne kuuluvat luovasti päivän aloitukseen, raottavat alitajunnan verhoa. Ajatukset jatkuvat päiväkirjassa.

”Kun on alkanut kirjoittaa myös tätä päiväkirjaa, aamusivujen ajatukset saavat jatkumoa täällä. En tiedä, onko se hyvä vaiko huono, mutta näin nyt mennään.” (Päiväkirja 14.1.2019.)

”Toimielias aamu. Heräsin virkeänä nähtyäni hienoja unia. Kirjoitin niistä aamusivuille. Todella vireellä kirjoitin.” (Päiväkirja 26.2.2019.)

Kirjotan aamusivut käsin. Cameron (1999, 34–35) kuvaa käsin kirjoittamisen olevan kirjoittamisen lisäksi myös suunnan hakemista, elämän näkemistä sormituntuman kautta. On vain luetettava siihen, miten aamusivut toimivat aivojen tyhjennysharjoituksena tai meditaationa (Cameron 1999, 32). Arvo on kirjoittamisprosessissa, ei tuloksissa. Toisaalta

aamusivujen luonne alkaa turhauttaa minua, koska haluaisin muistaa, mitä kirjoitan. Aamusivuja ei kuulu lukea enkä saisi aamuhämärässä söherretystä raapustuksesta selvääkään.

”Entä jos alkaisinkin kirjoittaa aamusivuja tänne (tietokoneeseen)? Tai edes niin, että niistä saa selvää?” (Päiväkirja 30.3.2019.)

Koska haluan mieluummin mennä aamuvaihain ulos seuraamaan kevätluontoa ja haahkojen soidinta kuin istua sisällä kirjoittamassa, lopetan aamusivujen kirjoittaminen huhtikuun alussa tutkimusjakson viime metreillä. Päätän palata niihin myöhemmin keväällä, kun rannassa tarkenee kirjoittaa. Olen aiemmin erityisesti matkoilla kirjoittanut aamusivuja nimenomaa ulkona ja pitänyt siitä.

Päiväkirjani toimii moniulotteisesti niin perinteisenä päiväkirjana kuin oppimis- ja tutkimuspäiväkirjanakin. Päiväkirja on myös kaunokirjallisten tekstien alusta.

”Tää mun päiväkirja katsoo asioita niin oppimisen, tutkimisen kuin henkilökohtaisten kokemusten valossa. Tässä saa mukavasti harjoitella eri syvyyskäsityksiä.” (Päiväkirja 12.3.2019.)

Pistän ilolla merkille sen, kuinka päiväkirjamerkintäni suuntaavat raikkaasti tulevaan ja refleктоivat tapahtunutta.

”Kirjoittamiseni – siis täällä päiväkirjassa – ei ole enää pelkkää voivottelua, kun kirjoitan joka päivä. Tämä on suuntautumista tulevaisuuteen. Tämä on reflektointia.” (Päiväkirja 26.3.2019.)

Koski (2001, 167) nostaa itsetutkiskelun monen luovan henkilön ominaisuuksiin. Tähän päiväkirja tarjoaa hyvän mahdollisuuden.

”Miksi ihmeessä näitä jähkailen? Puhetta itselleni, sitä sisäistä puhetta.” (Päiväkirja 6.4.2019.)

Myös päiväkirjoihin kuuluva terapeuttisuus on luontevasti mukana kirjoituksissa.

”Olen myös huomannut, kuinka terapeuttista tämä kaikki oleminen ja kirjoittaminen onkaan.” (Työskentelypäiväkirja 7.4.2019.)

5.5 Kirjoittamisen aika: leppoistaminen, rauha, läsnäolo

Tärkein tavoitteeni on, että minulla on tarpeeksi aikaa kirjoittaa, sillä luovana toimintana kirjoittaminen tarvitsee sitä. Luovuus vaatii ympäristöltään paitsi informaatiota ja ärsykeitä myös hiljaisuutta ja mahdollisuutta uusien ajatusten sulatteluun ja reflektointiin (Koski 2001, 39). Kutsun sitä leppoiseksi joutilaisuudeksi:

”Kuinka rakastankaan omaa rauhaa! Tätä leppoisuutta, joka vallitsee tuvassani. Kaikki on niin avaraa ja hiljaa. On mahdollisuus ottaa kaikki se tila ja aika, jonka tarvitsee. Kun vain muistaisi joutilaisuuden merkityksen luovuudelle.” (Päiväkirja 13.1.2019.)

Koska olen päättänyt, että saaristossa viettämäni aika ”menee kirjoittaminen edellä”, yritän asennoitua asiaan rennosti. Talvi alkaa toiveikkaasti ja tunnen, että olen oikeassa paikassa oikeaan aikaan – minulla on kirjoittamiselle ja sen vaatimalle rauhoittumiselle aikaa.

”Haluan pysähtyä. Haluan pysähtyä juuri tähän.” (Päiväkirja 24.1.2019.)

Helmikuun lopussa huomaan, että koko vuoden varrelle suunnittelemani opintoja kasautuu paljon keväälle päällekkäin tämän tutkielman teon ja sen edellyttämän opiskelun ja kirjoittamisen kanssa. Pelkään, ettei kirjoittamiseen jää tarpeeksi aikaa.

”Hiukan pelottaa, saanko pidettyä luovan vireen vai huomaanko, että residenssini on muuttunut työleiriksi.” (Tutkimuspäiväkirja 20.2.2019.)

Pidän toiveikkuutta yllä, sillä olenhan yksin, en roiku netissä enkä lue dekkareita kaiken aikaa. En ole uupunut, nukun kohtuullisesti, ja päivät ovat pitkiä. Sternberg (2017) kirjoittaa, että luovuudessa on vähintäänkin yhtä paljon kyse tietoisesta valinnasta ja elämänsenteestä kuin määritellystä kyvystä. Minulla on mahdollisuus tehdä valintoja ajankäyttöni suhteen.

”Minulla on kaikki se aika, jonka tarvitsen.” (Päiväkirja 22.2.2019.)

Myönnän tehneeni virhearviointeja opintojen ja kahdessa paikassa asumisen rasittavuuden suhteen – varsinkin, kun luonnonrauha ja luonnonilmiöt rytmeineen olisivat käden ulottuvilla.

”Liikaa lukemista, liikaa kirjoittamista, liikaa määräaikoja, liikaa matkoja, liikaa puuhaa. Haluaisin vain olla, seurata ajan aaltoja, kuunnella.” (Päiväkirja 23.2.2019.)

Hyvällä suunnittelulla ja ahkeruudella saan raivattua kalenteriin ajanjaksoja, jolloin tuntuu, että kirjoittamista inspiroiva joutenolo ja kirjoittaminen ovat sittenkin pääasia.

”Näinkö päästän päivät menemään? Juuri näin.” (Päiväkirja 13.3.2019.)

Tunnen välillä, että opiskelu ja tutkimus vievät liikaa aikaa kirjoittamiselta. Mieleni kuitenkin selkeytyy ja oivallan, kuinka tärkeä hyvä kirjoitustaito on myös tutkimuksen tekemisessä.

”Tämä tutkimuksen teko vie aikaa kirjoittamiselta. Mutta toisaalta se on tuonut uuden ulottuvuuden: millainen tutkija minussa asuu? Millaista on hyvä tutkimuskirjoittaminen? (Päiväkirja 19.3.2019.)

Elämä on leppoisaa, mikä mahdollistaa paljon muutakin kuin kirjoittamisen.

”Leppoistaminen. Rauha. Läsnaolo. Ajatteleminen. Kohtaaminen. Ne ovat tärkeitä, ei vimmattu raataminen. Minä olen saanut siitä tarpeekseni, aivan tarpeekseni.” (Päiväkirja 31.3.2019.)

5.6 Kirjoittamisen sunnuntai

Heti tutkimusjakson alussa kuvaan tilanteen, jossa kirjoittaminen sujuu ja intuitiivisesti nimeän sen ”kirjoittamisen sunnuntaiksi”. Vaikka sattumalta tuolloin onkin sunnuntai, merkintä liittyy siihen, että minulla on aiemmin ollut yleensä aikaa kirjoittaa vain sunnuntaisin. Samat asiat kuten riehakkuus, aika, ja hyvä vire toistuvat ihannetilän kuvauksessa päiväkirjassa.

”Meri on harmaa ja vaitonainen, ja tuuli vain kuiskaa. Minä olen. Musiikki vie minut pois jonnekin. On ihan sunnuntaiolo. Siihen kuuluvat keinuvat rytmit ja huoleton riehakkuus, jossa kaikki on mahdollista... Ehkä alan ajatella, että joka päivä on minulle kirjoittamisen sunnuntai! Mutta ajattelen – voin toki olla väärässä – että minulle ihanteellinen kirjoittamisen tila on juuri tämä: yksinolo, yksinkertaista elämää, luonto lähellä, aikaa.” (Päiväkirja 13.1.2019.)

Jatkuva sunnuntai ei synny yksittäisinä vapaahetkinä kiireen keskellä, vaan se edellyttää oikeasti aikaa ja myös kokonaisvaltaista vapautta, jonka opintovapaa minulle mahdollistaa.

”Tärkeintä on se kirjoittamisen tilan saavuttaminen. Kyllähän minä kirjoitan aivan eri tavalla ja tiuhaan, mutta se ei tietenkään ole yksinomaan Enklingen ansiota, vaan opintovapaan.” (Päiväkirja 9.2.2019.)

Ehkä kirjoittamisen sunnuntaissa on ripaus flow’ta, johon Csíkszentmihályin (1996, 123) mukaan tarvitaan toisaalta kurinalaisuutta ja tavoitteellisuutta, mutta myös rentoutta. Mukana on myös inspiraatiota. Toisaalta päiväkirja yllättää minut vähäisillä luovuuden pohdinnoilla. Kuvittelinhan kokeilun valmisteluvaiheessa itseni koko ajan kirjoittamaan vimmaisesti, iloisesti ja flow’ta tavoitellen. Pohtimisen sijasta toimin.

”Mutta entä se flow, jota halusin jahdata ja kirjoittamisen hurmos, jonka halusin kokea? Ne ovat jääneet kiltisti taka-alalle. Se odottaa kynnyksellä eikä edes uskalla koputtaa. Tai ehkä se koputtaa, mutta minä en halua kuulla. Se on sysännyt alakulon tieltään ja olisi tarmokkaana valmis astumaan sisään reippaana ja elävänä, tunteita täynnä. Jos vain sen sallisin.” (Päiväkirja 28.3.2019.)

Musiikilla tuntuu olevan merkitystä. Huomaan, että se tuo liikkeen ohella tekemiseen ja kirjoittamiseen rytmin. Onhan flow’n keskeiselle asialle, ilolle, ominaista eteenpäin menevä soljuva liike (Csíkszentmihályi 1996, 123). Ilmennän sitä pyrähtämällä liikkeelle ja tanssimalla.

”Tekee mieli täyttää Förbron torppa musiikilla ja tanssilla.” (Päiväkirja 30.3.2019.)

Kirjoittaminen on hyvin kokonaisvaltaisen prosessi. Sunnuntaiolo auttaa muussakin tekemisessä, koska keho ja mieli ovat vireystilasta.

”Pitäisi muistaa pitää joskus muitakin vapaapäiviä kuin vain matkustamisen pakottamia, sillä ne ovat aika rasittavia. On mulla aika tiukka kevät. Mutta laitetaanpa vähän musiikkia taustalle, niin saa potkua hommiin. Se kuuluu myös jatkuvaan sunnuntaihin.” (Tutkimuspäiväkirja 3.4.2019.)

Pia Houni on tutkinut Hupelin taiteilijatalossa työskennelleiden taiteilijoiden luovuuden reseptiä. Hän tiivistää sen viiteen sanaan: rohkeus, turva, harjoitus, pyhyys ja sahrami. Hounin (2016, 35–36) mukaan luovuuden tärkein lähtökohta on rohkeus, johon yhdistyy leikki.

Luovuus vaatii myös kokemuksen turvasta omien rajojen, ideoiden, tekemisen ja ihmisyyden suhteen (Houni 2016, 38). Harjoitus liittyy luovassa prosessissa paitsi toistojen määrään, myös siihen kurinalaisuuteen, jota taiteellinen työ vaatii. Pyhyys ilmenee rituaaleina ja eksistentiaalisina tunteina ja sahani on piste puuttuneen iin päälle (Houni 2016, 40, 45–47).

Millaisen reseptin minä saan aikaiseksi? ”Kirjoittamisen sunnuntain” tärkeimpiä elementtejä ovat huoleton ja riehakas mieli, yksinolo, mukava ympäristö, toimintavire ja tarpeeksi aikaa.

”Siihen kuuluu verkkainen aamu ja hyvä aamupala. Ei välttämättä ulkoilua tai luonnon tarkkailua. Siivous saattaa tuoda energiaa. Radio on taustalla auki tai hyvä musiikki soi. Nälkäisenä ei pidä olla, mutta ruuanlaittoon ei pidä käyttää liikaa aikaa. Ei mitään velvollisuuksia sille päivälle. Rajattomasti aikaa, mutta ei lorvailua, vaan toimiin tartutaan reippaasti ja suunnitelmallisesti. Ja tehdään hurmioon asti, mutta koitetaan syödä ja juoda välillä. Ei saa päästää överiksi, vaan pitää yrittää lopettaa ajoissa.” (Päiväkirja 7.4.2019.)

5.7 Kirjoitan – onnistuuko kokeilu?

Pidän kokeiluani onnistuneena. Luomani residenssiomainen tila ruokkii kirjoittajuuttani ja löydän niitä tekijöitä, jotka ihanteellisen kirjoittamisen tilaani vaikuttavat. Onnistun residenssin paikan valinnassa. Se on minun. Paikalla on väliä, luonnolla ja merellä. On tilaa, näkee kauas. Luonto tekee hyvää, hyväilee kirjoittavaa mieltäni ja hivuttautuu kirjoituksiini.

Entä yksinäisyyden taloni? Yksinäisyyttä ei Duras’n (2005, 19) mukaan löydetä, vaan se luodaan, ja niin teen. Sisällä talossa olen yksin ajatuksineni ja sanoineni, mutta jo portailla osa luontoa. On tärkeää pitää itsestään huolta ja olla armollinen. Kirjoittavan minän kohtaamiseen tarvitsen paljon yksinoloa, aikaa ja vapautta. Jos kokee itsensä kirjoittajaksi, on raivattava kirjoittamiselle aikaa kuten Vanhatalokin (2008, 30) toteaa. Luovuus elää vapaudessa.

Kirjoittamista oppii kirjoittamalla. On oltava motivoitunut ja tehtävä päätös kirjoittamisen tärkeydestä. On tärkeää luoda rutiineja, joiden avulla kirjoittaa paljon, säännöllisesti ja suunnitellusti. Aamusivut ja etenkin päiväkirja tarjoavat hyvän muodon eikä niiden terapeuttisuutta tule väheksyä. Aamusivut pitävät myös ovea intuitiolle raollaan. Harjoituksista saattaa olla hyötyä. Ja siitä, että kysyy, kenelle kirjoittaa, kunnes joku vastaa.

Huomaan sujuvan kirjoittamiseni myös enenevässä määrin irtautuvan residenssistäni ja olevan kokonaisvaltaisesti matkalla minuun niin kuin itse olen matkalla näiden olotilojeni ja asumusteni välillä – lautoilla, kirjastoissa ja terminaaleissa yllätän itseni kirjoittamassa.

6 POHDINTOJA

Tieteellisen tutkimuksen ja kirjoittamisen ytimessä on kysyminen. Laadullisen tutkimuksen lähtökohta on ymmärtäminen. Ymmärtäminen on aina tulkintaa ja sen pohjana on aiemmin jo ymmärretty (Tuomi & Sarajärvi 2018, 33). Oman kokemuksen tutkiminen tuo tutkimiseen lisähaasteen, vaikka laadullisessa tutkimuksessa tutkija joka tapauksessa tuo tutkimusprosessiin omat käsityksensä, arvonsa ja uskomuksensa ja ymmärtää, tulkitsee ja tuntee asiat omasta näkökulmastaan käsin. Tutkijana olen pyrkinyt olemaan eettinen ja rehti.

Autoetnografian arvostelijat syyttävät menetelmää täsmällisyyden ja validiteetin puutteesta, mikä johtuu menetelmän vahvasta henkilökohtaisesta otteesta. Ellis, Adams ja Bochner (2010) ovat sitä mieltä, että autoetnografiassa validiteetti tarkoittaa pyrkimystä todenmukaisuuteen. Tärkeää on, että lukijoissa tulee tunne, että kokemus on kuvattu elämänmakuisena, uskottavana ja mahdollisena – kuvattu voi olla totta. Elliksen ja Bochnerin (2000, 739–740) mukaan autoetnografiassa yhdistyvät etnografinen ja omaelämäkerrallinen kirjoittaminen, kun akateeminen ja yksityinen minä kertovat rinnakkain omakohtaista tarinaa.

Erityisesti kirjoittamisen tutkimuksessa meidän olisi uskallettava kyseenalaistaa tieteellisen kirjoittamisen konventioita ja häilyttää rajaa kaunokirjallisuuden suuntaan (vrt. Latvala, Peltonen ja Saresma 2004, 18). Opin, että hyvä tutkimuskirjoittaminen on tärkeää, jos haluaa lähteä kirjoittamaan tutkimuksestaan luovasti ja persoonallisesti. Se ei ole helppoa, vaan haasteellista. Tämän verran uskalsin tehdä toisin.

Palveleeko tutkielmani ainoastaan minua itseäni vai onko sillä oikeasti tarjottavaa jollekin muulle? Uskon tästä työstä olevan iloa muille kirjoittamisen opiskelijoille, koska löytöni kannustaa etsimään itselle sopivia keinoja oman ihanteellisen kirjoittamisen tilan luomiseksi.

On tärkeää haaveilla. Se saattaa tehdä rohkeaksi ja innostaa etsimään. Minä löysin kirjoittamiseni sunnuntain, joka on luovuutta, iloa, aikaa ja aherrusta. Se on säännöllisyyttä, suunnitelmallisuutta, kovaa työtä ja joutenoloa kuorrutettuna luonnon hyvinvointivaikutuksilla.

Lopuksi annan puheenvuoron luonnolle ja linnuille, joiden parissa olen talvehtinut.

7 PÄÄTÖKSEKSI: PUHEENVUORO LUONNOLLE JA LINNUILLE

”Syksyn syvä harmaus kietoo minut salaisuuksiensa viittaaan.

Nyt tämä on totta.

Vieraassa puheensorinassa kohtaavat kaikenlaiset toiset.

Minulla ei ole kuulumisia, sillä olen vasta matkalla.

Ensimmäinen päivä ja raskaat kantamukset.

Lyön itseni kanssa vetoa,

montako kertaa vielä

ennen kuin tulen näkyväksi, osaksi sorinaa.

Sade rummuttaa lautan ikkunaan.

Harmaan eri sävyt tanssivat laineilla.”

(Muistiinpano ensimmäiseltä lauttamatkalta 2.11.2018.)

”Lumisade on osa minua, ollut lapsesta asti. Ulkona lumisateessa saan olla oma itseni, omissa ajatuksissani muiden ulottumattomissa, jurottaa rauhassa. Sitä jaksan yhä uudelleen kaivata ja etsiä.

Tänne asti piti nyt tulla, koska en halua lapsuuden lumia niskoihini, vaan uudet puhtaata lumet –

rauhalliset ja kauniit. Pumpulilumet, pois pyyhkiytyvät, höyhenenkeveät. Pehmeät, karheat,

pyörryksissä omasta liikkeestään ja mesoamisesta tuulen kanssa. Lumella ja tuulella on erityinen suhde.

Ne piilottavat sen viiman viitan alle, mutta joskus sinne pääsee kurkistamaan ja siellä on rauha. Ja sitten

tulee puhuri, joka riehuu ja kieputtaa, kinostaa kaiken mielensä mukaan, ei kysy, mihin minä polkuni

haluan.” (Päiväkirja 27.1.2019.)

”Kuin tirskahteleva pikkulintu

viskelen sanomisienei siemeniä

sinne ja tänne.

Tiaisparvi syö pakkasessa kuin viimeistä päivää

itsensä eläväksi siemen kerrallaan.

Minä vatvon omiani vaikka

viima on tehnyt minusta punaposkisen laatuomenan.”

(Päiväkirja 28.1.2019.)

”Mutta se vihainen tuuli. En tiedä, mistä ilmavirrat repivät sen kaiken raivon, joka on tuulissa tänä

vuonna näkynyt. Tuulevat holtittomasti, oudoista suunnista, pistävät kunnolla överiksi. Kaatavat puut,

repivät ja vievät mennessään kaiken irrallisen. Miksi raivoat, tuuli? Mikä auttaa tuulen pahaan mieleen?

Minä en osaa vastata, olen mykkä. Kaikki voima menee paikallaan pysymiseen. Teen itsestäni painavan

pallon ja ankkuroidun tähän. Tässä haluan olla, anna olla jo! Ovatko tuulet oikeasti jotenkin

voimistuneet? Vai tuntuuko minusta vain siltä, koska olen antautunut tuulien riepotelevaksi. Ansaitseen

tämän. Puhalla lisää. Piekse. Joinakin päivinä tuuli vaikenee ja pyytää anteeksi. Yrittää käyttäytyä.

Yrittää muistaa, että itkupotkuraivarit kuuluvat jonnekin aivan muualle.” (Päiväkirja 25.2.2019.)

”Poissa ollessani oli lintulauta kaluttu tyhjäksi.

Aamun sarastaessa vien auringonkukansiemenet,

pahoittelen huolimattomuuttani.

Puolilta päivin ne antavat minulle anteeksi.”

(Päiväkirja 13.3.2019.)

”Erakkoelämä tekee kohtaamiset lähes mahdottomiksi.

Mutta minulla on ääni ja sanomista.

En tiedä riittääkö, että puhun aalloille ja ne minulle.

Ehkä sanelen viestini lintujen siipiin ja hylkeiden lauluun. Ehkä.

Huudan myrskytuuleen niin että

tuuli sekoittaa suuntansa ja pilvet hajaantuvat.

Sataa sanoja.”

(Päiväkirja 30.3.2019)

LÄHTEET

- Anderson, L. & Glass-Coffin, B. (2013). I Learn by Going. Autoethnographic Modes of Inquiry. Teoksessa S. Holman Jones, T.E. Adams & C. Ellis (toim.). *Handbook of autoethnography*. (s. 57–83). Walnut Creek, Calif.: Left Coast Press.
- Andersson, C. (2002). *Luova mieli: Kirjoittamisen vimma ja vastus*. Helsinki: Kirjapaja.
- Bochner, A. P. & Ellis, C. (2016). *Evocative autoethnography: Writing lives and telling stories*. New York; London: Routledge.
- Bradbury, R. (2008). *Zen sanataiteessa – esseitä luovuudesta*. (suom. E. Seppänen). Alkuperäisteos 1990. Helsinki: Kansanvalistuseura.
- Cameron, J. (1997). *Luovuuden tie: Henkinen polku syvempään luovuuteen*. (suom. P. Pakkala). Alkuperäisteos 1992. Helsinki: Like.
- Cameron, J. (1999). *Kultasuoni: Matka luovuuden sydämeen*. (suom. P. Pakkala). Alkuperäisteos 1996. Helsinki: Like.
- Chang, H. (2008). *Autoethnography as method*. Walnut Creek: Left Coast Press.
- Clark, R. & Ivanič, R. (1997). *The politics of writing*. London: Routledge.
- Csikszentmihályi, M. (1996). *Creativity: flow and the psychology of discovery and invention*. HarperCollins. New York.
- Duras, M. (2005). *Kirjoitan*. (suom. A. Idström). Helsinki: Like.
- Ellis, C. & Bochner, A.P. (2000). Autoethnography, personal narrative, reflexivity. Teoksessa N.K. Denzin & Y.S. Lincoln *Handbook of qualitative research*. (s. 733–768). Thousand Oaks: Sage.
- Ellis, C., Adams, T. E. & Bochner, A. P. (2010). Autoethnography: An Overview. *Forum Qualitative Sozialforschung / Forum: Qualitative Social Research*, 12(1), Art. 10, <http://nbn-resolving.de/urn:nbn:de:0114-fqs1101108>
- Goldberg, N. (2004). *Luihin ja ytimiin: Kirja kirjoittajalle*. (suom. N. Hakalahti & J. Tuulari). Alkuperäisteos 1986. Helsinki: Kansanvalistusseura.
- Houni, P. (2016). *Luovuuden resepti taiteilijaresidenssissä*. Vuonislahden taiteilijatalo ja Työterveyslaitos. Haettu 14.1.2019. <https://docplayer.fi/68079646-Luovuuden-resepti-taiteilijaresidenssissa-pia-houni.html>
- Ivanič, R. (2004). Discourses of writing and learning to write. *Language and Education* 18 (s. 220–245).
- Karjalainen, P.T. (2006). Topobiografinen paikan tulkinta. Teoksessa S. Knuuttila, P. Laaksonen & U. Piela (toim.), *Paikka, eletty, kuviteltu, kerrottu*. (s. 83–92). Helsinki: Suomen kirjallisuuden seura.

- Kokko-Viika, I. (2008). *Taiteilijaresidenssitoiminnan rooli nykytaiteen tuotannossa*. Jyväskylän yliopisto. Taiteen ja kulttuurin tutkimuksen laitos. Pro gradu. Haettu 14.1.2019. https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/18746/URN_NBN_fi_jyu-200807015572.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Koski, J. T. (2001). *Luova hierre: Näkökulmia yksilöiden, ryhmien ja organisaatioiden luovuuteen*. Jyväskylä: Gummerus.
- Laine, T. (2012). Miten kokemusta voidaan tutkia? Fenomenologinen näkökulma. Teoksessa L. Kiviniemi, K. Koivisto, T. Lomaa, M. Merilehto, P. Sandelin & T. Suorsa (toim.). *Kokemuksen tutkimus III. Teoria, käytäntö, tutkija*. (s. 28–45). Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus.
- Latvala, J., Peltonen, E. & Saresma, T. (2004). Tutkijat kertovat, konventiot murtuvat? Teoksessa J. Latvala, E. Peltonen & T. Saresma (toim.) *Tutkija kertojana. Tunteet, tutkimusprosessi ja kirjoittaminen*. (s. 17–55). Nykykulttuurin tutkimuskeskuksen julkaisuja 79. Jyväskylän yliopisto.
- Mertanen, H. (2009). Poeettinen ja metaforinen kieli hoitotyössä. Teoksessa Ihanus, J. (toim.) *Sanat että hoitaisimme. Terapeuttinen kirjoittaminen*. (s. 233–253). Helsinki: Duodecim.
- Mäki, T. (2018). Pari aatosta taiteellisesta työstä ja taiteilijaresidenssien tarkoituksesta. Teoksessa V. Schrey & S. Pasila (toim.) *Saari näkyvissä! Saaren kartanon taiteilija- ja taiteilijaresidenssi 10 vuotta*. (s. 132–139). Saaren kartanon julkaisuja vol. 5. Haettu 15.1.2019 <https://issuu.com/koneensaatio/docs/132-139>.
- Perttula, J. 2010. Mikä tekee kokemuksen tutkimisesta fenomenologista? – fenomenologisen ajatteluni kehityspolkuja. Teoksessa J. Aaltola & R. Valli, (toim.) *Ikkunoita tutkimusmetodeihin II. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin*. (s. 319–336). Jyväskylä: PS-kustannus.
- Rautiainen, A. M. (2016). Onko kirjoittamisen ilolle tilaa? *Scriptum: Creative Writing Research Journal*, 3 (1) (s. 60–85. <https://jyx.jyu.fi/dspace/handle/123456789/51329>
- Sternberg, R. (2017). Whence creativity? Teoksessa *J. of Creative Behaviour*. Vol. 51 (4). (s. 289–292).
- Svinhufvud, K. (2016). *Kokonaisvaltainen kirjoittaminen*. Helsinki: Art House.
- Tuan, Y.F. (2006). Paikan taju: aika, paikka ja minuus. Teoksessa S. Knuuttila, P. Laaksonen & U. Piela (toim.). *Paikka, eletty, kuviteltu, kerrottu*. (s. 15–30). Helsinki: Suomen kirjallisuuden seura.
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. (2018). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Helsinki: Tammi.
- Uotinen, J. (2010). Kokemuksia autoetnografiasta. Teoksessa J. Pöysä, H. Järviluoma & S. Vakimo (toim.). *Vaeltavat menetit*. (s. 178–189). Joensuu: Suomen Kansantietouden Tutkijoiden Seura.

- Uusikylä, K. (2012). *Luovuus kuuluu kaikille*. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Valkeapää, L. (2011). *Luonnossa, vuoropuhelua Nils-Aslak Valkeapään tuotannon kanssa*. Aalto-yliopiston julkaisusarja 3/2011. Väitöskirja. Helsinki: Maahenki.
- Vanhatalo, P. (2008). Minä! Kirjoittaja! Kirjoittajaidentiteetin haave ja haaste. Teoksessa J. Joensuu, N. Eksröm, T. Lahelma & R. Niemi-Pynttäri (toim.). *Luova laji. Näkökulmia kirjoittamisen tutkimiseen*. Jyväskylä: Atena Kustannus Oy.
- Yliraudanjoki, V. (2016). *Lupa kirjoittaa. Opas luovaan tieteelliseen kirjoittamiseen*. Helsinki: Books on Demand.